

nusított a külvilággal érintkezik és így szerez hamis tanukat. A nyomozás alatt őrizetben levő egyéneket ezért állandóan egy rendőrközegnek őriznie kell, de különösen elővigyázatosnak kell lenni a nálunk rendszerint gyarló rendőrségi és községi foghelyiségekben. Nagy gonddal kell átvizsgálni a gyanúsítottnak hazulról küldött élelmet és ruhát e néhány nap alatt is, amíg őrizet alatt van, mert volt eset rá, hogy a község házában csendőri őrizet alatt levő egyénnek a reggeli kávéscsésze és csészealj közé téve küldték el az összehajtott levelet.

IV. Házkutatás és személymotozás.

A házkutatás és személymotozás az elrejtőzött tettes és az elrejtett bizonyító tárgyak kézrekerítésének, illetve megszerzésének egyik módja.

Miután a házkutatás a házjog, a személymotozás pedig a személyes szabadság korlátozásával jár, a bűnvádi perrendtartás csak a legszükségesebb esetekben engedi meg ezeknek a rendőri közegek által való önálló foganatosítását. A rendőri és csendőri utasítás részletesen kifejti azon eseteket, amelyekben rendőrközeg házkutatást és személymotozást önállóan tarthat, de megjegyzi egyúttal, hogy ezen esetekben is csak akkor éljen ezen jogával, ha a késedelem veszéllyel jár. Ha közelebbről vizsgáljuk ezen eseteket, úgy azt találjuk, hogy a késedelem *mindig* veszéllyel jár, mert a büntettek szokása az áruló tárgyak elrejtése vagy megsemmisítése stb. s ettől úgy tettenkapás esetén, mint egyéb esetekben is tartani kell.

Mivel a bűnjelek a nyomozás legfontosabb bizonyítékai, azon esetekben, midőn a rendőrközeg önállóan nem tarthat házkutatást vagy személymotozást, forduljon az ügyészség útján a vizsgálóbíróhoz, vagy ha a járásbíróság közelebb volna, ehhez.

Halaszthatatlan esetben a rendőri hatóság is jo-

gosult ezeket foganatosítani, tehát a rendőrközeg a szolgabírói hivatalhoz vagy községelöljárósághoz is fordulhat, akkor ha a bíróság távol lévén, kellő időben nem intézkedhetnék.

1. A házkutatás.

E helyütt fontossággal bír annak a megismeretése, hogy hol és hogyan kell a kutatást eszközölni, s mik azok a tárgyak, amiket ez alkalommal keresni kell.

Hol kutassunk? Kutathatunk a lakhelyiségekben, s az ezekhez tartozó összes mellékhelyiségekben is, ú. m. pince, padlás, kamra, istálló, árnyékszék, konyha, félszer, csűr stb., s az ezekben levő bútorokban és egyéb tárgyakban és ezek tulajdonosainak ruházataiban is.

Hogy vajjon mindezeket átkutattuk-e, azt úgy ellenőrizhetjük, ha p. o. a lakáskulcsok csomagját előkérve, sorra vizsgáljuk, hogy melyik kulcs mit nyit, s hogy kutattunk-e már ott.

Kutatás alkalmával főképp azokat a helyeket és tárgyakat vizsgáljuk át, amelyeken változtatásokat veszünk észre; így foltokat, letörült port a falon és képeken.

A falról a képeket le kell szedni, s a bútorokat a faltól el kell tolni, s ha ez alkalommal gyanús foltokat vagy letörült poros részeket nem veszünk észre, úgy kopogtassuk meg a falakat, hogy nincs-e valamely helyen egy üreges és befalazott hely. Ajánlatos a ház építési tervrajzát is megtekinteni, avagy a helyiségeket és a ház külső kerületét lemérni, hogy ellenőrizzük, nincs-e valahol oly titkos helyiség, amit a házbeliek előttünk elhallgattak. A padlót is alaposan meg kell figyelni, hogy nincsenek-e rajta változások. Ahol a padló felett feszítve, ott a szegek fejein és a mellettük levő deszkarészekben a kalapálást és a szeghúzás nyomait észre kellene vennünk, mert

ahol ilyen elváltozások nem látszanak, ott a padlót nem is bántották.

A parkettpadló felfeszítése esetén ez meglazul és többé már nem oly szilárd, mint előbb. Ily helyeken a parketttlap szegélyeire állva és azon egyensúlyunkat felváltva, egyik lábról a másikra áttéve, okvetlen észrevehetjük, vajjon az mozog-e? A tűzhelyeken a hamut fel kell kaparnunk, nincs-e benne a keresett tárgy, avagy a kályhalapok valamelyike nem-e lett újból tapasztva, mely esetben feltételezhetjük, hogy a kiemelt kályhacserép mögött lehet elrejtve a keresett tárgy. Szükség esetén a füstvezetőcsövek is leszedendők és az egész kályha is szétszedhető.

Ha a kutatáskor azt látnók, hogy a kályhában ép most hamvasztanak el keresett írásokat, a füstvezetőcső és az ajtók elzárásával a légvonatot el kell zárni. Nyitott ajtót és ablakot be kell tenni, mert néha ezek mögött is lehetnek tárgyak elrejtve.

A pincében a földtalajt kell alaposan szemügyre venni, hogy vajjon nincs-e ott elásva valami. Igenlő esetben a kérdéses hely a többinél lazább lesz, s ennek felfedezése úgy történik, hogy a talaj lazább helyeire vizet locsolunk, ahol a víz gyorsan beszikkad, ott ásatnunk kell.

Ledöngölt földet meg is kell kopogtatni, hogy az üreges helyeket hangjuk után is felismerhessük.

Ha a pincetalaj kövezve van, úgy a kőlapok hézagjai és hasadécai közé ugyancsak öntsünk vizet, mert az ezek alatt levő üregek a vizet gyorsan felszívják. Úgy a szobák, mint az illemhelyek küszöbeit, mint ez utóbbi ülőlapjait is meg kell vizsgálni, nincsenek-e újból szegezve, avagy nem-e mozdíthatók el oly könnyen, hogy esetleg alájuk könnyen lehet valamit elrejtteni.

Végző esetben az illemhely teljes kitakarítása is szükséges.

Padláson a fedőanyagot, az ereszt, a zugokat,

kívülről a csatornát, istállóban a jászlakat, polcokat, válaszrudakat és állásoszlopokat is meg kell vizsgálni.

A bútordarabokat a legalaposabban kell átkutatni. Fiókok, reteszek, egymásra ragasztott vagy szegelt falapok és betétek megvizsgálandók, sőt a bútorlábak is megtekintendők, nincsenek-e üregesre vájva. A titkos fiókokat mérés és kopogtatás által kell felkutatni. Párnázott bútorok szétszedendők, mert néha a diványok rugói közé is szoktak tárgyakat elrejteni. A párnás helyeket tűvel kell átszurkálni, hogy szúrás közben megfigyeljük, hogy mily rétegeken és anyagokon hatol át a tű. A dunyhákat és párnákat meg kell tapogatni, szétfejteni, mert különösen cigányok ezek közé szokták rejteni a lopott holmit.

A falon függő órát, képeket, tükröt belülről is meg kell vizsgálni, mert p. o. a kép és fedőlapja közé könnyen lehet papírt elrejteni. Bőröndöknél ügyeljünk, hogy nincs-e kettős fenekük; e célból a bőrönd mélysége belülről és magassága kívülről lemérendő.

Végül jó rejtekhelyek a vázák, edények, ládák, kosarak, ruhazsebek, bélések, zongorák, esernyők, függönyök, szőnyegek, konyhában néha a fővő leves, gyúrt tészta, kenyér, végül a könyvek és levelek.

Ha a szabadban p. o. udvarban, kertben hullát kell keresnünk, jó szolgálatot tesznek az e célra betanított ebek, de az elásatlan hullák fekvőhelyeit jelzik a varju- és hollóseregek is, melyek ezeket ellepik. Az oszlásnak induló hulla bűzös szaga szintén nyomra vezethet.

2. Személymotozás.

Személymotozásnál át kell kutatni a ruházatot. E célból nemcsak a zsebeket, de főleg a szövet és bélés közti részt kell vizsgálnunk.

A behajtások, rávarrt gallérok, foltok felfejten-

dők. Sipkán és kalapon a bélés, a bőr mögötti rész, lábbelin a talp, sarok, szár és a bélés szintén megvizsgálendő, esetleg felfejtendő. A nyakkendők, tarisznyák, táskák, szintén részletesen átvizsgálendók. A pipa, pipaszár belseje ugyancsak figyelmet érdemelnek.

A személymotozásnál a ruházaton kívül átvizsgálendő még a test minden része, ahová csak elrejteni lehetne valamit. A fülből a gyapot kiveendő, megvizsgálendő a száj, a végbél, hónalj, nőknél a szeméremtest.

Ha azt kell feltételezni mint p. o. cigányoknál, hogy az illető a lopott papirpénzt lenyelte, ha az nem rég történt, hánytatót (szappanos vizet), ellenesetben hashajtót (ricinus olajat) lehet az illetőnek beadni, ha beleegyeznek.

Amennyiben az elrejtőzött tettest széna, szalma között kell kutatnunk, nem ajánlatos vasvillával, vagy szuronnyal keresgélni, mert ezekkel az illetőnek könnyen okozhatunk sérülést.

Volt arra is eset, hogy az elrejtőzött tettest, a pincében hordó, kád alá bújva, szemét vagy trágyadombba beásva, tyúk, vagy sertésólban találták meg.

A házkutatás és személymotozásnál kérdés tárgyát képezi, hogy mit kell keresni.

Első sorban keresnünk kell a tettest és részeseiket, továbbá a bűnjeleket és bizonyítékul szolgáló tárgyakat.

Bűnjel az a tárgy, amivel a bűncselekmény el lett követve, p. o. feszítővas, kés, továbbá a mi a bűncselekmény által hozatott létre, p. o. pénzhamisítványok, amit a tettes a helyszínén hagyott, p. o. kalap, zsebkendő, gomb, stb., végül amit a helyszinéről elvitt p. o. a lopott pénz.

A bűncselekménnyel összefüggésben áll p. o. egy levél, amit a tettes a részeshöz írt; följegyzések melyek a tettes terveit tartalmazzák; e kettő leolvas-

ható esetleg egy itató papirosról is, mit a tettes írás alkalmával használt.

Ajánlatos a házkutatás és személymotozásnak az utasításokba foglalt részein kívül még a következőket is megismernünk :

A kutatásnál tervszerint kell eljárunk, nehogy az ide-oda kapkodással az időt pazaroljuk.

A kutatásnál a rendőri közegen kívül több bizalmiférfi is legyen jelen, kik valamelyike esetleg a házkutatást szenvedőt figyeli. Mihelyt a kutató nyomozó oly helyre ér, hol a keresett tárgy feltételezhető, az illető zavarát nehezen fogja tudni leplezni, esetleg szemeit mereven e helyre szegzi, vagy annak vizsgálásakor szemeit lesüti, elpirul vagy elsápad. A házbelieket egy helyre terelve őrizni kell, nehogy a keresett tárgyat a kutatás munkájában elrejtsek. Az őrizet helyéről ezeknek elávozniok nem szabad. Fegyvereket, melyek támadásra felhasználhatók, őrizetbe kell venni.

Éjjeli rajtaütéseknél első sorban a világító eszközököt kell biztosítani, hogy belépéskor a házbeliek azt ki ne olthassák.

Mesterembereknél a tárgyakat oly helyen keressük, ahová ezek őket a legügyesebben tudhatták elrejteni. Kőműves falba, asztalos fába, kárpitos bútorokba mesterien tudja a tárgyakat beilleszteni.

V. Az elfogás.

1. Mikor kell valakit elfogni?

Alig van a nyomozás terén kérdés, amelyre oly nehéz lenne a felelet, mint erre. A Bp. 141. §-a és a szolgálati utasítás előírja ugyan az elfogás eseteit s vannak olyan esetek, amelyek egész határozottan irván elő a letartóztatás eszközzését, nem is okozhatnak nagyobb nehézséget, mint p. o. amikor az illető

egyén ellen már elfogató parancs ki van bocsátva, vagy már elítéltetése után szökött meg, nemkülönben mikor a gyanúsított súlyos büntettet követett el. Az elfogás kérdése azonban akkor okoz különös nehézséget és akkor igényli a rendőrközeg különös ügyességét, mikor még nyomozunk és nyomozás közben merül fel a kérdés, hogy célszerű-e a nyomozás sikerére nézve a gyanúsítottat elfogni?

Sok esetben ép a tényállás kiderítése érdekében előnyös, ha az elfogást nem eszközöljük rögtön, hanem egy ideig várunk vele. *Mert amíg a gyanúsított még szabadlábban van, egyetmást cselekszik, ami ellenében bizonyítékot szolgáltat; p. o. beszédeiben elárulja magát, a lopott pénzt elkölti, a lopott tárggyal házal vagy iparkodik eladni, elzálogosítani, el akarja tüntetni a tett nyomait, megkísérli a tanúkat rábeszélni, hogy ne valljanak ellene, vagy hamis tanúkat próbál megszerezni.* Ilyen esetekben az elfogásnak rögtön való fogantatása nem célszerű, természetesen azonban, hogy a gyanúsítottat az egész idő alatt folyvást és állandóan meg kell figyelni.

A túlkorán való elfogásnak a veszélye mindig az, hogy a gyanúsított ellen nincs elegendő bizonyítékunk, ő pedig kellemetlen helyzetbe kerül, amelyben ideje van kifogásait kieszelni.

A kellő időpont eltalálása: hogy már elegendő bizonyíték legyen a kezünkben és a gyanúsított is még kéznél legyen, a nyomozó ügyességén múlik. Minden nyomozónak azonban azt az egyet ajánlani kell, hogy amennyire csak lehet: az elfogás előtt lehetőleg iparkodjék távbeszélői úton vagy előszóvái jelentést tenni a kir ügyészségnek vagy a vizsgálóbírónak, illetve a járásbírósnak és adja elő az okokat, amelyek szerinte az elfogást szükségessé teszik. Ezzel sok kellemetlenségnek eleje vehető és semmi sem árt úgy az ügy sikerének, mint ha szabadlábba kell helyezni azt, akit a nyomozó járőr elfogott.

2. Hogyan találjuk meg az elfogandó egyént ?

Ha a gyanúsított megszökött vagy elrejtőzött, nyugodtan gondolkozzunk a felett, hogy az ő viszonyai között merre vehette útját. Kutassuk családi viszonyait, hogy rokonai, szülei és különösen a szeretője, hol laknak s hol volt azelőtt huzamosabb ideig, munkában vagy alkalmazásban, továbbá vagyoni viszonyait és hogy volt-e elegendő pénze távolabbra szökni; végül képességeit, ismereteit s különösen nyelvismereteit tudjuk meg. A közönséges munkás és napszámos nem igen szökik külföldre; a határszéli lakó nemzetiségi egyének ellenben gyakran szöknek abba a szomszéd államba, amelynek nyelve az ő nyelvükkel azonos: a németek Ausztriába, az oláhok Romániába. Kézművesek gyakran mennek Amerikába, mert ott keresetet remélnek. Aki a büntett útján nagyobb pénzösszeghez jutott: a legközelebbi városba siet, hogy ott eldorbézolja azt.

Szendrei (Strassnof) Ignác, aki magát előkelő állású egyénnek adva ki, több püspöktől csalt ki nagyobb összegeket, minden egyes család elkövetése után Bécsbe utazott s a híres Ronacher-mulatóban dorbézolt.

A nagyvárosi üzletszerű tolvaj nem menekül a városból, többnyire ott marad és bejelentés nélkül ágyrajáró helyeken vagy prostituáltaknál tartózkodik; más büntettesek is célszerűbbnek tartják először a nagyvárosokban rejtőzni, míg az üldözés első vihara elmúlt.

A megszökött vagy elrejtőzött büntettes felkutatására a következő szabályok tartandók szem előtt:

a) Házak átkutatása.

Első sorban a gyanúsított lakása kutatandó át, majd a szeretője lakása. At kell kutatni a pincét s padlást és pontosan meg kell tudni, hogy a lakáshoz

milyen helyiségek tartoznak. Ha a házban irományok vagy más dolgok találhatók, amelyek a szökésre nézve felvilágosítást adhatnak, azokat át kell nézni. Hozzá tartozóinál találhatunk leveleket, amelyekből holléte és címe megtudható. Esetleg megtaláljuk a fényképét, amely a nyomozásnál fontos lehet; ha ilyen nincs, sokszor találunk családi vagy más csoportképet, amelyen a szökevény is le van véve.

A kórházakban, toloncházakban és fogházakban is feltalálható olykor a tettes. A nagyobb gonosztevő ugyanis avégből, hogy eltűnjék a hatóság szeme elől, felvéteti magát a kórházba vagy mint csavargó, koldús vagy részeg bekisérteti magát a rendőrséggel, hogy hamis néven elítéljék, s így eltűnhessék egy időre.

b) Megfigyelések.

Meg kell figyelni a szökésben levő egyén hozzátartozóit, hogy valamiképp nem érintkeznek-e vele? Ha még a vidéken van: módot fog keresni, hogy feleségéhez vagy kedveséhez juthasson.

Igénybe veendőek azok a hatósági közegek, akik a közlekedésre felügyelnek. A hajózási s vasúti, valamint vasútépítő hivatalnokok figyelme is felhívandó. A büntettek egy része hajósokhoz vagy vasútépítő földmunkásokhoz szegődik, mert e vándornép között biztonságban érzi magát. A vasúti örökkel célszerű megfigyeltetni azokat az egyéneket, akik a sínek mentén járnak; a gonosztevők sokszor választják ezt az utat, mert itt kevés emberrel találkoznak. Az erdészek és vadőrök ismerik az erdőben közlekedő gyanús embereket. Felvilágosítást adhatnak az útkaparók, pásztorok, mezőőrök is. Vámőrök a határátlépésnél, a folyamőrök pedig a Duna, Tisza közlekedésénél figyelhetik meg az utasokat.

Városokban jó szolgálatot tesz a menekülő bűn-

tettes felkutatására a bérkocsisok, hordárok s a prostituáltak kikérdezése. Ezeknek az egyéneknek ugyanis nincs rendes elfoglaltságuk s a nap jelentékeny részét tétlen várakozásban töltvén, a napnak minden rendkívüli mozzanatát megfigyelik. Feltűnő járás-kezelés, költekezés, izgatott viselkedés ezeknek feltűnik.

Az újpesti bankrablás ügyében is egy bérkocsis vezetett nyomra. A rablókra a kirabolt bank előtt az a bérkocsi várakozott, amelyen a bankhoz jöttek. A rablás után a rablók a rablott pénzzel Kerepesre hajtottak s a pénzt az erdőben elásták. A bérkocsi tulajdonosát s a kocsisát a rendőrség kinyomozta s ezzel az első nyom a rendőrség birtokában volt.

Vidéki helyeken és falvakban különösen az illető vidéken lévő koreszmárosokat kell igénybe venni s ezeket meghallgatni, hogy a gyanúsítotthoz hasonló egyén ott járt-e s merre vette útját? Csodálatos jó eredményt lehet elérni iskolás gyermekekkel, ha kellő értelemmel bírnak s történetesen nincs szünidő. A gyermek ugyanis, ha valamit hall, egyik a másiknak tudtára adja, otthon és másutt elmeséli úgy, hogy hamarosan az egész vidék tud róla, másrészt a gyerekek maguk is az iskolából hazamenőben mindent meg szoktak figyelni, amit a dolgát végző ember nem is vesz észre.

c) Tanúk kikérdezése.

A keresett egyén utolsó lakásadóit, rokonait, szomszédjait, akiknél dolgoztatott vagy maga is dolgozott, ki kell kérdezni, valamint a vendéglők személyzetét is arra nézve, hogy nem tett-e a gyanúsított olyan nyilatkozatot, amelyből következtetést lehetne vonni arra nézve, hogy merre menekült, vagy milyen vidék s ország iránt tanúsított különös érdeklődést, továbbá, hogy mily külföldön fordult meg már és nem tett-e utazási előkészületeket.

Tudakozódní kell továbbá a kivándorlási ügynök-

ségeknél, amelyek most már az ezt szabályozó törvénycikk óta államilag vannak szabályozva, hogy nem váltott-e ott jegyet, valamint vármegyékben az alispáni hivatalnál, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármesteri hivatalban, hogy nem adtak-e ki részére útlevelet?

d) Egyéb intézkedések.

A posta- és táviróhivataloknál a szökevény címére érkező postai küldemények, levelek és táviratok az ügyészség útján a bíróság által lefoglalandók, éppígy a hozzátartozói címére érkező levelek is, amennyiben tőle erednek.

A rendőröknek ugyanis nem áll jogában e küldeményeket lefoglalni, sem felbontani, erre csak a vizsgálóbíró, esetleg a járásbíróság jogosult. Mindazonáltal a nyomozónak teendője a postahivatalban sürgősen tudakozódni, hogy eféle küldemény érkezett-e s a postahivatalt felhívni, hogy a vizsgálóbíró, illetőleg ügyészség bekövetkező intézkedéséig azokat ne továbbítsa. A végből, hogy a posta a szökevény leveleit felismerhesse, célszerű valamely általa írt levelet vagy iratot a postahivatalnak átadni.

A gyanúsított utolsó tartózkodási helyének rendőri hatóságához, városokban a bejelentő hivatalhoz kérdés intézendő, nem fordult-e meg ott a szökevény. Ezek feljegyzik a szökevény nevét s ha ott jelentkezik, erről a megkereső hatóságot értesíteni fogják.

Megkeresés intézendő arra a helyre, ahol a gyanúsított rokonai vagy barátai vannak a végből, hogy nem tartózkodik-e ott, vagy nem írt-e oda az újabb időben.

Megkeresés küldhető még illetőségi helyére is, esetleg a betegsegélyző pénztárhoz, valamint a szakegyletekhez.

A bíróság figyelőlapot küld az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz.

Nehogy a szökevény a határon átszökjék, a közeli határszéli vámőrség és rendőrhatóság értesítendő nevezett szemmeltartására.

3. Nyomozólevél és figyelőlap.

A nyomozólevelet a Bp. 470. §-a szerint csak a vádtanács és a vizsgálóbíró bocsátja ki. Ezek állítják ki és küldik be a figyelőlapot is az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz. Ahoz azonban, hogy a nyomozólevélen, illetve figyelőlapon a szökevény pontos személyi adatai és személyleírása feltüntetve legyenek, szükséges mindenekelőtt azoknak a személyi adatoknak a kinyomozása, amelyeket az előző fejezetben közöltünk. A rendőröknek tehát pontosan ki kell nyomoznia és a kir. ügyészséggel közölnie a személyi adatokat, ezenkívül közölnie kell azt is, hogy van-e a szökevénynek valami különös ismerető jele: mint sebhelyek, anyajegyek, csonkaság, egyéb feltűnő sajátságok, p. o. a köröm hiányossága, a jellegzetes járás, a tájszólás, a ruházat minősége, színe stb, továbbá, hogy nincs-e ruházatán valami feltűnő javítás, hogy ki van a kíséretében, asszony vagy gyermek, hogy valami csomagot, állatot vagy kocsit nem visz-e magával.

Fontosabb esetekben a nyomozólevélhez arckép is csatolandó.

Nemrégiben előfordult egy eset, ahol a tettest azon különös ismertető jel alapján találták meg, hogy feltűnő nagy keze és lába van.

A nyomozólevelet a bíróság az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal által kiadott „Bűnügyi körözesek lapja”-ban teszi közzé, mely a „Rend” című ujság melléklapja.

Olyan esetekben, amelyek a nagy közönséget nagyobb érdeklődésbe és esetleg izgalomba hozzák, célszerű a napilapok igénybevétele, de ez esetben is a személyleírás pontos közlése a fő.

Ha a tettes megkerült, a nyomozólevél visszavonatik. Ezt tehát azonnal be kell jelenteni a kir. ügyésznek, mert már megtörtént, hogy ennek alapján elfogtak egy olyan egyént, aki már ki is állotta büntetését a miatt, amiért körözve volt. Ha a szökevény halálhíre érkezik, ezt előbb hivatalosan meg kell állapítani, mert a büntettek gyakran hamis haláleset bejelentéssel iparkodnak a nyomozólevelet visszavonatni. Így például a bécsi „Ring“-színház égése alkalmával 1884-ben számtalan büntettes halál-esete jelentetett be.

4. A tettes felismerése nyomozólevél alapján.

Ez a rendőrközeg egyik legnehezebb feladata, itt minden a gyakorlat és az éleslátás dolga. Tudnunk kell azonban, hogy ma napok már alig van a testnek olyan része, melynek külsejét a büntettek el ne tudnák változtatni.

Főleg megjegyezhető, hogy a kezdő büntettes előbb elköveti a cselekményt és azután teszi magát felismerhetetlenné, míg a tapasztalt gonosztevő előbb változtatja meg külsejét és azután követi el a bűntettet. Az előbbi tehát változott alakban menekül, az utóbbi természetes alakjában. Az utóbbi mindenestre sokkal szerencsésebb helyzetben van. Tegyük fel, hogy egy gyakorlatlan gonosztevő csalást követ el; szakálla nincs s haja rövidre nyírott, így üldözik, de ő hamis vörös szakállal és hosszú parókában utazik. E hamis hajzat könnyen felismerhető és egyszer végre le is kell neki tennie. A gyakorlott gonosztevő fordítva teszi: hamis vörös szakállal és hamis hosszú parókában követi el a csalást, így írja le a nyomozólevél is őt, de ő a szakállt és parókát a tett után leteszi, úgy, hogy a legpontosabb és leghosszabb megfigyelés után sem ismerhetik fel.

Az egyén külsejének elváltoztatására nézve a következőket jegyezhetjük fel.

Az *arcszín* könnyen hamisítható a modern kitűnő színházi festékekkel, sőt vannak szerek, melyekkel az arcszín úgy befesthető, hogy a szín többszöri mosás dacára is, csak idővel tűnik el. (Kálium hypermanganikum.)

Haj és szakáll manapság kitűnően színezhető, pótolható, sőt el is takarható, mert például a mesterséges kopaszság is színlelhető.

Az *alak* is elváltoztatható, soványnyá, testessé, egyenessé, hajlottá, pupossá, sőt kisebbé is tehető, például, ha valaki hosszú felsőkabátban hajlított térdekkkel jár, ami rövidebb ideig lehetséges.

A *végtagok* is hamisíthatók és lehetséges, hogy egy félkarú egyén mesterséges karral jelenik meg, sőt az ép ember egyik karját is úgy elrejtheti, hogy félkezűként tűnik fel.

Szemölcs, anyajegy, szeplő, kiütések az arcon igen könnyen állíthatók elő, de gyors eltávolításuk nehezebb. Ezen a téren is azonban az orvosi tudomány rendkívül előrehaladott, úgy, hogy olykor a gyors eltávolítás is lehetséges.

A *fogak* után nem lehet elindulni, a fogazatot csalódásig hű hamis fogakkal pótolható.

Az *orr* kisebbé nem tehető, de nagyobbá igen. Viaszszal és kaucsukkal az orr alakja teljesen elváltoztatható.

A *szem* színének elváltoztatására is volt eset, midőn egy tolvaj nő a tett elkövetése után beléndeket vett be és szeme úgy kitágult, hogy nagy fekete szeműnek látszott.

Mindebből levonva a tanulságot, láthatjuk, hogy nyomozóleveleink és személyleírásaink nagy része mit ér, úgy, hogy mi sem ajánlható jobban, mint-hogy a gyanus egyént tetőtől-talpig pontosan kell szemügyre vennünk és nemcsak azt vizsgálni, hogy mennyiben illik reá a személyleírás, hanem hogy mi rajta az igazi és mi a hamis.

Az ujságok közölték az esetet, hogy Micsinai András, a budapesti postatolvaj, mint féllábú és fél szemére vak koldus lopózott ki Ausztriába, sőt egy alkalommal egy osztrák csendőrtől kért felvilágosítást és az igazította útba Bécs felé.

5. Hogyan kell az elfogásnál eljárni.

Az elfogások alkalmával minden lárma, durvaság, fölösleges feltűnés vagy erőszak mellőzendő s az is kétségtelen, hogy óvatos fortélylyal többet lehet elérni, mint erőszakoskodással.

Az elfogandó egyénre való hirtelen támadás csak akkor célszerű, ha feltételezhető, hogy az illető egyén fegyvert visel magánál vagy pedig az utcán kell őt elfogni. Ilyenkor azonban az elfogásnak rögtönösnek és oly erélyesnek kell lennie, hogy az elfogott egyén rögtön ártalmatlan legyen.

A lakáson való elfogásnak legcélszerűbb ideje reggel 4—6 óra ; akkor az illető a legbiztosabban otthon található. Nehogy megszökhessen, az összes kijáratokat el kell állni, a járőr egyik tagja az utcán, a másik az udvaron álljon őrt. Ezek ne csak az ajtókra és ablakokra, hanem a tetőre is figyeljenek, mert a tettes a tetőkön is menekülhet. A pince, a padlás és a tető is átkutatandó.

Egy pénzhamisító a csendőrök elől a pincébe bujt. A csendőrök nem találták és elmentek, egyik azonban félóra múlva visszajött, belopódzott a pincébe és ott a sötétben e szavakat súgta : „jöhetsz, már elmentek“. Tompa hang felelt : „jövök“ és egy kéz nyúlt elő. A csendőr megfogta a kezét és így a pénzhamisítót elfogta.

Ügyes módja volt az elfogásnak a következő eset is :

A d—i csendőrőrmester értesült, hogy egy körözött egyén : Klement József, az ottani fűrészmalomban

dolgozik ; ily nevü egyén azonban ott nem volt a tulajdonos értesítése szerint. Feltehető volt tehát, hogy az illető lopott vagy jogtalanul szerzett munkakönyv alapján állt munkába. Az őrmester egy alkalommal, midőn valamennyi munkás együtt dolgozott, a kijáratot a járőrrel elállatta, s maga bemenvén a malomhelyiségbe, elkiáltotta magát : „Klement“. Erre egy munkás kiugrott a csoportból s a túlsó ajtón menekülni akart, de ott a járőr elfogta. Ez a körözött egyén volt, aki egy „Sáfár“ nevü rokona munkakönyvével állott be a fűrészmalomba.

Ha a keresett egyén nincs otthon, a bejáratok figyelendők meg, de egyúttal vigyázni kell, hogy hozzátartozói ne értesíthessék.

Nyilvános helyiségben olykor az elfogás nem célszerű ; helyesebb az egyént kihívatni vagy pedig a kijáratokat elállni és várni, amíg kijön.

Ha otthon van s be van zárkózva, csöngetni vagy kopogni kell, de ne a csendőr kérjen bebocsátást, hanem valaki mást beszéltesen, akit az illető ismer, például a házbelit vagy szomszédot. Ekkor minden vonakodás nélkül ajtót fog nyitni.

Az elfogott egyénnek minden mozdulatát figyelni kell. A büntettes néha öngyilkosságot követ el, mérget vesz be, meglövi magát, vagy az ablakon ugrik ki. Sokszor a mérget vagy revolvert e célból magánál tartja.

Egy egyén épen mosakodott, mikor letartóztatták. Kérte, hogy engedjék a száját kimosni, vett egy poharat, kiitta tartalmát s holtan esett össze. Megmérgezte magát.

6. Az elfogott egyén szállítása.

Az elfogott egyén rögtön megmotozandó, tőle minden elveendő, ami bizonyítékul vagy személyazonosságának megállapítására szolgálhat, a dohány és a burnót is, mert ezt a csendőr szemébe szórhatja.

Kísérés alkalmával az elfogott mögött kell menni és vigyázni, hogy valamit el ne dobjon. Gyakran úgy iparkodik menekülni, hogy az árnyékszékre kéretkezik. Ilyenkor a kísérőnek vele kell menni, mert az árnyékszéknek sokszor ablakán, vagy más kijáratán menekülhet és volt rá eset, hogy ott öngyilkos lett.

VI. A gyanusított kikérdezése.

A régi magyar jog is ismerte már azt az elvet, hogy senki magát elárulni, maga ellen bizonyítékot szolgáltatni nem köteles. Ez az elv bennfoglaltatik a mai bünvádi perrendtartásban is. A Bp. 13. §-a szerint az, aki ellen a bünvádi eljárás folyik: peres fél, önálló jogokkal. A Bp. 134. §-ából pedig kiviláglik, hogy a terhelt nem köteles tettét beismerni, de nem köteles még vallani sem. Ebből folyóan a gyanusított kihallgatásának célja nem egyéb, minthogy vele az ellene fennforgó gyanuok közöltessenek és neki alkalom adassék ezekre nyilatkozni s a mentő, valamint enyhítő körülményeket is előadni.

Ha a gyanusított beismerésben van, tüzetesen ki kell őt kérdezni a bűncselekmény körülményeire nézve: ki tud róla, kinek beszélt róla, ki volt tettestársa, hogyan készült el reá, mit tett a büntett gyümölcsével, hasznával, nem volt-e tettének valami következménye, s ha igen, hogyan háritotta el azt, hová rejtette a bűnjeleket? Ezek az adatok támpontjai a továbbkutatásnak s megnehezítik a gyanusított számára a beismerés visszavonását.

Ha a gyanusított nincs beismerésben, iparkodunk kell őt beismerésre bírni. Ennek a törekvésnek egyedüli korlátja az, hogy nem szabad a beismerés elérése végett olyant tenni, ami az erkölcsökbe, a köztisztességbe és az állam méltóságába ütközik. Minden ügyész és nyomozóközeg kezébe az állam hatalmának egy része van letéve, ezért még az állam ellenségeivel